

Asia: VN/1001/2020

Hallituksen esitysluonnos laajakaistarakentamisen tuesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Harvaan asutun maaseudun verkoston (www.maaseutupolitiikka.fi) mielestä on hyvä, että laajakaistarakentamiselle on varattu resursseja. Esityksessä ei kuitenkaan ole huomioitu riittävästi harvaan asutun maaseudun erityispiirteitä, alueen kuntien taloudellisia mahdollisuuksia rahoittaa laaja-kaistarakentaminen, laajakaistan rakentamisen tarvetta eikä siten sen rakentamiseen tarvittavaa tukea.

Maaseudun valokuituinvestoinnit tutkimusraportin mukaan laajakaistatukilain tultua voimaan vuoden 2010 jälkeen hankkeissa on rakennettu noin 22 000 verkkokilometriä ja verkkojen alueella on myyty 37 500 liittymää. Julkista tukea rakentamiseen on myönnetty noin 92 miljoonaa euroa. Valokuiturakentaminen on edennyt odotuksia hitaammin, eikä tavoitteita tasavertaisesta pääsystä ja mahdollisuudesta käyttää nopeita tietoliikenneyhteyksiä ole Suomessa saavutettu. Edelleen puolet Suomen asukkaista on valokuituverkon saatavuuden ulkopuolella. Tämän eriarvoisuuden vähentäminen edellyttää tulevaisuudessakin julkista tukea nopeiden kiinteiden laajakaistayhteyksien rakentamiseen.

Esitetyllä tuella nopeiden laajakaistayhteyksien piiriin olisi tavoitteena saada noin 10 000 uutta kotitaloutta. Laajakaistarakentamisen tukeminen mahdollistettaisiin alueilla, joilla nopean laajakaistan kaupallista tarjontaa ei ole. Tukea voitaisiin myöntää nopeiden laajakaistayhteyksien eli vähintään symmetrisen nopeudeltaan 100 megabittiä sekunnissa mahdollistavien yhteyksien rakentamiseen. Kaupallisesti tarjolla olevat laajakaistayhteydet sekä suunnitelmat sellaisten rakentamiseksi kartoitettaisiin ennen valtiontuen julkista hakumenettelyä. Esitys liittyy valtion vuoden 2021 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Liikenne- ja viestintäministeriön digitaalisen infrastruktuurin strategian mukaan Suomi tavoittelee viestintäyhteyksien kehittymistä vähintään Euroopan komission tavoitteiden mukaisesti, joiden mukaan vuonna 2025 kaikilla kotitalouksilla tulisi olla mahdollisuus käyttää vähintään 100 Mbit/s

yhteyksiä. Yhteyden nopeus on voitava kasvattaa yhteen gigabittiin sekunnissa. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa sitoudutaan tavoitteeseen.

Suomessa nopeiden, vähintään 100 megabittiä sekunnissa laskevalta nopeudeltaan olevien kiinteiden laajakaistayhteyksien saatavuus tavoitti kotitalouksista 58 prosenttia vuoden 2018 lopussa. Alueelliset erot ovat suuria sekä maakunta- että kuntatasolla. Tällä hetkellä 1,1 miljoonaa kotitaloutta on nopeiden kiinteiden viestintäyhteyksien ulottumattomissa. Erot nopeiden kiinteiden yhteyksien saatavuudessa ovat merkittäviä eritoten urbaanien ja maaseutumaisien alueiden välillä: urbaaneilla alueilla 65 prosenttia kotitalouksista oli näiden saatavuuden piirissä, kun taas maaseutumaisilla harvaan asutuilla alueilla 24 prosentilla kotitalouksista oli mahdollisuus nopeisiin kiinteisiin yhteyksiin vuoden 2018 lopussa.

Harvaan asuttu maaseutu ei ole pääsääntöisesti markkinaehtoista aluetta, kaikille alueille ei saatu aiemmissa laajakaistaohjelmissa edes tarjouksia tarjouspyyntöihin. Laajakaista yhteyden liittymishinta ja kuukausihinta ovat varsin korkeita (keskimääräinen liittymän hankintahinta Nopea laajakaista -tukiohjelmassa oli noin 1700 euroa ja nopeudeltaan 100 Mbit/s liittymän kuukausihinta noin 50 euroa), mikä on myös vähentänyt asukkaiden halua ottaa kiinteä laajakaistaliittymä. Kiinteän laajakaistan rakentamiskustannukset ovat pitkistä etäisyyksistä ja harvasta asutuksesta johtuen korkeat.

Vuonna 2019 tehdyssä kuntakyselyssä havaittiin, että puolet kyselyyn vastanneista kunnista koki tukiohjelmalla olleen olennaisia vaikutuksia kunnan talouteen. Nämä kunnat olivat rahoittaneet tuensaajaa myös muutoin kuin laissa edellytetyllä kuntaosuudella. Samoin yli puolet kuntakyselyyn vastanneista kunnista koki hankkeella olleen positiivisia vaikutuksia kunnan asukkaille, elinkeinoelämälle ja palveluille. Nopeiden yhteyksien todettiin lisänneen kunnan elinvoimaisuutta, asukkaiden tasa-arvoista kohtelua ja kunnan omien tietoverkkojärjestelmien kehittämistä. Maaseudun valokuituinvestoinnit tutkimusraportin mukaan kiinteällä laajakaistalla on ollut vaikutusta mm. kunnan asukasmäärän kehitykseen. Vuosina 2010-2018 rakennetut alueet menettivät väestöään 5,7 prosenttia, kun puolestaan rakentamattomilla alueilla väestö vähentyi 7,9 prosenttia.

Harvaan asutun maaseudun verkoston esitykset:

1. Tukiohjelman varattavan tuen määrää tulee arvioida uudelleen ja nostaa se tasolle, joka varmistaa kaikkien toteuttamiskelpoisten hankkeiden toteuttamisen. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi laajakaistarakentamisen tuesta esittämä viisi miljoonaa euroa vuodelle 2021 on aivan liian pieni.
2. Laista tulee poistaa jaottelu vakituisiin ja vapaa-ajan asukkaisiin ja varmistaa yhteydet kaikille niitä tarvitseville.

Laissa ei huomioida monipaikkaisen asumisen lisääntymistä ja sen tuomaa kasvavaa laajakaistan käyttötarvetta mm. etätyön lisääntyessä vapaa-ajan asunnoilla. Kausittaisesti kasvavat alueet ovat yleisempiä kuin taantuvat alueet, ja kasvavien alueiden verkosto ulottuu koko Suomeen. Monipaikkainen asuminen yleistyy Suomessa ja useilla alueilla asukasmäärä kaksinkertaistuu lomasesonkien aikana, mikä kuormittaa tietoverkkoja, lisää samalla laajakaistan tarvetta ja liittymien määrää. Lakiluonnoksessa ei ole huomioitu koronaviruksen aiheuttamia vaikutuksia etätoimintaan mm. etätyön ja etäopetuksen lisääntymiseen todennäköisesti pysyvinä käytäntöinä. Vapaa-ajan asuntojen lisääminen tuen piiriin lisäisi harvaan asutuilla alueilla liittyjiä ja siten kohtuullistaisi keskimääräisiä liittymäkustannuksia.

3. Kuntien välinen epätasa-arvoinen kohtelu tulee poistaa ja kuntaosuuksien tasoa määriteltäessä tulee harvaan asutun maaseudun erityispiirteet mm. pitkät etäisyydet ja harva asutus ottaa paremmin huomioon.

Laajakaistarakentamisen tuesta annetun lain tarkoitetun kunnan maksuosuuden määrittämiseksi kunnat pisteytetään ja suhteutetaan toisiinsa. Laskentakaava asettaa kunnat eriarvoiseen asemaan. Kuntien luokitus kolmeen maksuluokkaan (8. 21. 33 %) on tehty kaavalla, joka lasketaan kunnan taajama-asteen ja kunnan taloudellisen kantokyvyn perusteella. Taloudellinen kantokyky ei huomioi riittävästi kunnan todellista taloudellista tilannetta ja samoin taajama-asteen käyttäminen ei huomioi riittävästi maantieteellisesti laajoja kuntia, joissa kotitalouksia ja yrityksiä on sijoittunut pitkien etäisyyksien päähän taajamasta. Harvaan asutuissa kunnissa, joissa asutus on harvaa ja välimatkat ovat pitkiä, tarvitaan laajakaistarakentamiseen korkeampaa tukea. Näin asiakkailta perittävät maksut voitaisiin pitää kohtuullisella tasolla ja operaattori voisi toimia siellä kannattavasti.

4. Kunnalle esitettyä tukitasoa tulee alentaa, mikäli kiinteän laajakaistan rakentaminen suuntautuu kunnan alueella sijaitsevalle harvaan asutulla maaseudulle.

Suomessa on pinta-alaltaan isoja mm. kuntaliitosten kautta syntyneitä kuntia, joiden alueella sijaitsee useita alueluokituksen mukaisia alueita, sekä kaupunki että harvaan asuttuja alueita. Harvaan asutuille alueille laajakaistan rakentaminen maksaa huomattavasti enemmän kuin kuntakeskukseen tai sen läheiselle maaseudulle. Kunnan korkea tukitaso ei kannusta rakentamaan laajakaistaa kunnan harvaan asutulle alueella, jonne valokuidun rakentaminen maksaa huomattavasti enemmän kuin kunnan tiheimmin asutulle alueelle.

5. Laajakaista rakentamisen tukitasot tulee yhdenmukaistaa maaseuturahoituksen kyläverkkohankkeille myöntämän tuen mukaisiksi. Näissä maaseuturahoituksen osuus voi olla jopa 70 %.

6. Kiinteiden verkkojen rakentaminen tulee toteuttaa pitkäjänteisesti suunnitellen ja kokonaisvaltaisesti koko Suomen peittävästi ja mahdollistaa näin kaikkien alueiden kehittymisen tasa-arvoisesti.

Digitalisaatio muuttaa tapojamme elää ja tehdä työtä, käyttää palveluja sekä osallistua ja vaikuttaa. Se tasoittaa alueellisia eroja ja ravistelee organisaatioita, yhteisöjä, alueita ja yhteiskuntaa niiden

kaikilla tasoilla. Toisaalta uusien digitaalisten ratkaisujen löytämiseen maaseudulla ajaa niin väestökehitys, palveluiden säilyminen, energia- ja logistiikkaratkaisut, infrakysymykset kuin kytkeytyminen digitaaliseen muutokseen. Kiinteän laajakaistan merkitys alueiden kehittymiselle on merkittävät. Valokuituverkkojen rakentaminen tukee monin tavoin näitten alueitten kehittymistä ja vahvistumista.

Tarja Lukkari
Harvaan asutun maaseudun verkosto